

ԴԱԻԻԹ ԵՒ ՄՅԵՐ՝)

(Մ ռ կ ա ց ձ իւ ղ)

Օղորմի սամ Սանասար Բաղդասարին,
 Օղորմի սամ Ձեկով Յովան, Յոան Վերգոյին,
 Օղորմի սամ ձիւ Մհերին, Քեառսուն-նեօղ-ծամին,
 Օղորմի սամ Թառլան Դաւթին, Խանդիւք խաթունին,
 Օղորմի սամ Պզտիկ Մհերին,
 Օղորմի սամ Սասունայ սան հիւշին ու փութին.
 Դառնանք ասընք Դաւթի ճաղը:—

սրայ Մելիք զինք մեռաւ:

Մելիքի կնիկ էլաւ գրի գրից Մհերին,
 ասաց.

—Պէտք է գաս, ըզի առնիս, Մսրըն
 էլ Թագեաւորութիւն էնիս:

Գիր որ կարգացին, էնտեղ խօսքն
 էղաւ, ասին Մհերի այլանքերի 1).—էնի
 տաճիկ է, պէտք չէ դիւ էրթաս:

—Մհերն էնտեղ ինչ գրուցից:—Ասաց.

—Խող տամ էնուր կիւտիկ (գլխին), որ կտայ կօտիկ, չառնը
 կիւտիկ:

*) Պատմած է Մոկացի Վարդան: Սոյն Վարդան երկու տարիներ եղած է Արհեւ, Ապաղայի Նագաբաւա գիւղն եւ 3—4 տարի եւս յԱրագ մեծ Թաղէսս առաւելոյ Ղըրխուլախ գիւղն, որով իւր բարբառն խառնուող մը կը կազմէ:

1) Ժողովականք, մեծաւորներ:

Մհերն ինչ էրաւ—Սասուն թողըց, գնաց Մարը ու Մարրայ Մեկքի կնիկն առաւ։

Կնիկն էրկու խողեօվ էղաւ, տղա իբրիւ տղի անուն դրին Մեկք, խօր անունն վերէն։

Էնտեղ որ մնաց մէկ տարի, Մհեր միտք արաւ թէ.

—Ի՞նչ արեմ, իմ ճրող ընցուցիմ, էնու ճրողը վառիմ։

Էլաւ Մարրայ դուս, ընկեաւ, զաստ էրաւ էկաւ Սասուն։

Ճուղապ էկաւ էնու կնկեան՝ թէ Մհեր էկաւ։

Քեառսուն-ճեօղ-ծամ էլաւ դարկեալսնիր խողից, չէթող Մհեր մտէր քեաղաք։

Մհեր էկաւ տեսաւ դարկեալսնիր փակուկ, դուռ գոցուկ. դուռ բան չերկար։

Մհերն առաց.—Պատճառն ինչ ի, դռներ իմ վրայ չինած ի, չըն թողնը որ իմ տուն էրթամ։

Ասաց.—Պատճառն էն ի, որ մնացեր իւ այլաղղի կնկեան մօտ ուխտը տարի քեառսունք տը պախիս, սօրա քեղի խրամանք կայ իմ օդէն գեալու։

Մհեր մնաց շիւար. առաց.—Ուխտը տարի էլ բան բանից չըխասնի. Մեկք կընը կատարեալ մարդ։

Վարդապետքիր էկան ընկեան օրթալախ. ուխտը տարին արին ուխտը ամիս, ուխտը ամիսը արին ուխտը շաբաթ, ուխտը շաբաթը արին ուխտը օր, ուխտը օրը արին ուխտը սահաք։

Ուխտը սահաքը որ քմըմաւ, Քեառսուն-ճեօղ-ծամ իղին էտուր Մհերին, գնաց յիւր օդէն։

Մհեր որ գնաց յիւր օդէն, Քեառսուն-ճեօղ-ծամ էրեխով մնաց։

Որ մնաց էրեխով, ինը ամիս, ինը օր, ինը սահաք, ինը դագիկան որ քմաւ, Աստուած էտուր տղէ մի։

Տղէն բիրին կնքիցին, անուն դրին Դաւիթ։

Որ անուն դրին Դաւիթ, ամիս չքաշըց, Դաւիթ մէրն մեռաւ. խէրն էլ ընկեաւ մեռաւ, տղէն մնաց անտէր յեթիմ (որը)։

Մհեր մեռնելու գախ ինչ վախաք էրաց։

—Տղի մէր մեռաւ, էտեղ շահացող պահացող չունի, յողորկէք էրթայ Մարը, Մարրայ Մեկքի կնիկ իմ խաքրի խամար չախի։

Բաթմանայ բիւղին, Չարբախայ քեամին՝ էնու խօր Մհերայ գէվըն ին. էրին բալուկ, տարըն Մարը։

Տարըն տուըն Մեկքի կնկեան։

Մեկքի կնիկ առըց, դըրց յիւր գիրկ։

Գիրկ գնելուն՝ ծիծ խանից դըրց բերան՝ ծիծ տէր Դաւիթին. Դաւիթ ծիծ չկերաւ։

Մեկք գինքն էկաւ, առաց։

— Էնի խայ ի, մինք տաճիկ ինք, քեօ ծիծ չուալի. էնու դէվիր ճամբրի էրթան Սասուն, բիրին էրկու տիկ մեղր ու կարագ, Մհերի խաքրի խամար պախի:

Բաթմանայ բիւղին, Չարբախայ քեամին էկան Սասուն. առն էրկու տիկ մեղր ու կարագ, դեացըն Մարր, պուրցին պախի:

Դաւիթ ճիւղցաւ, էղաւ իրեք տարեկան:

Որ էղաւ իրեք տարեկան, Մեկք էղաւ ուխտը տարեկան:

Մեկքն ինչ կանէր:

— Էնու բան հոյիկ էր շնոր, կառնըր մէկ ասա, քսան յընկիր- նիր, դաշտ հոլ կը խաղըր:

Մէկ օր օրերուց Դաւիթ ասաց.

— Յիմ մէր (մայր իմ), չուր յիրկուն Մեկքը մէր կէրթայ, յիք- կուն դառնայ կիւզեայ:

Ասաց. — Կէրթայ հոլ կը խաղայ յիւր խամար:

— Ապա ըզի յընչի՞ չտանը, որ իմ բէյն բացուը, մարդ չունիմ պրուցիմ խիտ, աղբօրս ասես, զի (ձի) տանը խիտ:

Մեկք յիրկուն էկաւ. մէրն ասաց.

— Խըլուսուն որ կէրթաս խաղալիւ, աղբէրդ խիտ քի տար:

Ասաց. — Իմ մէր, տանըմ, վախնամ մէկ զարաւ դպնը, անիւ խօր, մօր ճուղալ չընք կեարնայ տայ:

Ասաց. — Քեօ աղբէրն ի, տանը խաղցըցին, թալըս քեօ քարին,

առնըս բիրիս:

Խըլուսուն Մեկք առըց գնաց, թալըց մէկ լեռի գլեօխ, ինք գնաց դաշտ, խաղաց. Դաւիթ չտարաւ յիւր խիտ:

Դաւիթ չուր կէսօր էնտեղ կեցաւ, իսկի բան մը չխասկցաւ յիւր նստելուց. թող տուրց էկաւ տուն:

Մէրն ասաց. — Դաւիթ, յընչի՞ էկար:

Ասաց. — Իմ մէր, ձի դրըց սարի գլեօխ, էնի գնաց դաշտ, կը խաղէր, բան չտեսամ. թողիմ էկամ:

Յիրիկուն որ Մեկքն էկաւ, մէրն Մեկքին ասաց.

— Քիւ աղբէր ընչի՞ չտարաւ խիտ քի. տարըր դրիր սարի գլեօխ, փախաւ էկաւ:

Ասաց. — Իմ մէր, քի կասըմ, անիւ մէկ զարաւ դըպնը:

Ասաց. — Որդի, աղբէրդ խիտ քի կը տանըս, յիրկուն կառնըս բիրիս: Մեկքն տարաւ-գնաց Դաւթին. տարաւ էնտեղ դրըց ուր քով,

ուրանք էնտեղ էլան խաղցին՝ չուր կէս աւուր ժամանակին:

Դաւիթ յիւր տեղ նստիւր իր, պտի Մեկքն յիւր ճօղաքին հոլ դարկիր. Դաւիթ գնաց նստաւ հոյտան մէջ:

Մեկք ասաց. — Գեացէք Դաւիթ խանէք վիր, որ ես իմ հոլ դարկիմ, չդպնը Դաւթին:

Գեաջըն, ինչ արին, Դաւիթ չկրցան խանին վիր։
Մեղքն ասաց թէ.—Վազն էկէք (թոյլ տուէք) մօտէն, էն յինք
էջնը. իմ գլխու դատախազ է. կազնը, զանիմ հոյ, թող էնի սպաննը։
Էնու հոյը քեռուսուն դիտը մըլբըք (արոյր) էր. Դաւիթ վիր
չիլաւ. Մեղք յիւր հոյ զարկից։

Որ Մեղք յիւր հոյ զարկից, Դաւիթ նստած տեղ ձեռ թալըց,
էնու հոյ բռնից։

Հոյ բռնից ձեռաց մէջ, քիչ մը խաղաց։

Պառտցուց ձեռքով, պտտցուց ու զարկից։

Որ զարկից, իրեք մարդ սպանից։

Տղաքներաց քեօ բօզմիտ էղաւ (խանգարեցաւ). չխաղցըն։

Մեղքն ասաց.—Դու ձղի քեօ արէք, իմ աղբէրն էր, զարկից
իմ նօժարնիր սպանըց. բան չկայ։

Խաղն բարբլաւ (խանգարեցաւ), էլ չխաղցըն։ Դաւիթ զինք
յէլաւ յառէջանց, էկաւ տուն։

Մէրն ասաց.—Դաւիթ, ընչի՞ էկար։

Ասաց.—Մարէ, էսօր մէկ քեօմ արըմ, մէկ անուշ խաղմ խաղցիմ։
Յիրկուն Մեղքն էկաւ, ասաց։

—Մէրս, իս չարըմ էնի չըմ տանըմ խիտ, էսեկն կազիյեմ (փոր-
ձանք) էկաւ։

Մէրն ասաց.—Ընչի՞ խամար։

—Դաւիթ զարկից իրեք մարդ սպանից, իմ լեօ կոտորաւ։

Մէրն ասաց.—Էն տղայ ի, ճիժ ի, էնի լեօ գինայ. թէ կը չա-
խիս, չախիր, թէ չիս չախիր, ճամբխիս էրթայ յիւր խօր խէրանին
(հայրենիք, հայրենական տուն)։

Ասաց.—Ձէ, կապանըմ էնու։

Ասաց.—Ի՞նչպէս կապանըս, օհրիաքով, կանոնով թէ զօնով։

—Էնու այանքտիր թող գան, կասիմ էն տղայ ի, վճիւ կտրին։
Էնու այանքտիր էկան, վճիւ կտրին, թէ կրակ ինան՝ ոսկը դը-
նինք, տընինք սր մէկին ձեռ կտայ։

Դաւիթ կանչին բերին դիւանը մէջ. ասաց։

—Տղա, էսա ինչ ինան՝ էնա մէկ քի խամա վիր կալ։

Դաւիթ գնաց որ ձեռ պարզէ ոսկին¹⁾ առնէր՝ հըշտակներ
զարկին ձեռ, տարըն մոռցին կրակի մէջ, ձեռ իրիցաւ, տարաւ։

1. Մովսէս Բարսաղով քառերու մէջ գտնուած ամեն ի տառը ք-ի կը փոխուի, երբ աստղն յաջորդ քառն արագարար խառնէ առաջի ի ունեցող քառ-
նին. իսկ երբ քառերն համադրոս եւ պարզ կը ճնշէ, ի-ի մերձ ձայն մը կը հանէ։

մոռաց բերան, լիզուն էլ իրեցաւ: Համ մատ, համ լիզուն իրեցաւ: Մէրն ասաց.

—Դիւ կասիր, ես Դաւթին կապանքմ, տղայ չէ, տըսնամ, Ֆահմ չարաւ, կըսի իդիր յիւր բերան:

Իլաւ, ինչ էրաւ Մելք.—

Իրից տուրց Բաթմանայ բիւղին, Չարսախայ քեամին դէվքերաց, քաւիմ էրաց, ասաց.

—Էսու կը տանըք, կէրթըք Բաթմանայ կարմնջի վերէն, կապանք, ձի մէկ ռուսա էրուն կը բիրեք. էնու ջանդակ կը թալըք գիտ կէրթայ: Էնու էրուն կը բիրեք, որ ես խմիմ, իմ սիրտ խոմնայ:

Էդ էրկու դէվ էնու խօր դէվիրն ին:

Տարըն որ Սասուն քաւիմ էնին, առըն էկան ճամպիւր խիտ, խսկի չասին, «Դաւթ, դիւ անօթի իս, Դաւթ, դիւ ծարաւ իս: Դաւթ էտեանց կիւզեայ:

Էկան խասան չուր Բաթմանայ կարմնջի վերէն, չասին. «Դաւթ, դիւ անօթի իս, ծարաւ իս»:

Բաթմանայ կարմնջի վերէն կանգնան, Դաւթ ասաց.

—Ընչի կայնիր իք, չէք էրթար:

Ասին.—Էստեղ կարմունջ կայ, կայնիր ինք, քի ընցուցինք, չինիս գիտ:

Ասաց.—Չուր մինք Մարայ էկանք, չուր էսա տեզ գէլ կէր, արջ կէր, դիւ չասիք «Դաւթ տղայ էր, կը վախենէր»:

—Էկեր ինք քեօ ումուսով կայնիր ինք:

—Դիւ գեացէք, ասաց, ես կիւզեամ:

—Չուր մկայ մինք միր էրկիրն ինք, մկայ էկեր ինք ձիւր էրկիր, քի խորոտ պահպանելով տանըք:

Մէկ դէվ ընկեաւ առէջ, մէկ դէվ ընկեաւ էտեանց, Դաւթն էլ օրթալաւս՝ գեացըն խասան կարմնջի օրթալաւս տեղը:

Էրկու դիվքիր ձեռ թալըն, եախալամիւս արըն (օձիք բռնեցին), որ բռնըն, սպանըն Դաւթ:

Դաւթ ինչ արաւ.—Ձեռ թալըց մէկ մը էնու եախեն, մէկ մը էնու եախեն. էրկուս գրից գետին, չոք մը զարկից մէկ էնու վերէն, մէկ էնու վերէն:

Էրուն պնծերուց թալըց դիւս:

Դիվքիր էտեղ շատ աղաչեցին Դաւթի մօտէն. «մինք քեօ բախք, մեզի մի սպանի, մինք քեօ խօր դիվքիրն ինք, կենե (դարձեալ) քիզի խզմաք (ծառայութիւն) կէնինք»:

Թողըց, էրկու դէվ էլան, կանգնան. Դաւթն առըն, էկան Սասուն:

Սասուն ակնջկայ (աւետիք) գնաց.—«Դաւթ էկաւ»:

Դաւթ բիրին, տարըն գեացըն տուն:

Քեաղբի տղէք թափան վրէն, յուրախութիւն էրն, առն գեանքին լէգէք:

Դաւիթն ինչ արաւ.—

Էնտեղ ըրբչկաց, մէկ կալամի ծառ կէր, ձեռ թալից, բռնից, կոռից, բիրից ցած-գետին էնու գլխօխ. աղէքներաց ասաց.

—Էկէք էսա ճեղքերու վերէն:

Տղէք տաս-քսան ճիծ էն. էկան յէլան ծառի ճղերու վերէն բաժուան, չըն գիտիր թէ՛ Դաւիթ կոռիր ի:

Դաւիթ թողից ծառը. որ Դաւիթ թողից, ծառ կանգնաւ, յըմէն ճեղք վերացուց, տփից գետին. որին ձեռ կոտրաւ, որին ոտք կոտրաւ, որին գլխօխ կոտրաւ, որին կողը ջարդաւ, որը սալամաք պրծաւ:

Խըլուսուոն ճփրու խէր, մէր գեացըն գանգաւ Զէնու Յովանի մօտ, ասըն.

—Դաւիթ յերէկ ճեղք առաւ գնաց, ծառ կոռիր ի, ճփր շարուածըն վրէն, ծառը թողիր ի, ճփր բիթուն կոտուրից. կը խընդրինք՝ մէկ գործ գիր Դաւիթի առէջ, էրթայ յիւր գործն:

Զէնու Յովան ասըց.—Ի՞նչ անինք:

Խըլուսուոն գեղական բիթուն ժողնուան, էկան խրօղբօր մօտ, ասըն.—Դաւիթ բերինք, էնինք գեառնարած, որ ճփր չտանը կոտուրի:

Դաւիթն ասաց.—Ի՛նչ ընծի կանէք գեառնարած, որ դու կանուխ ձի խանըք՝ գիւս՝ իմ հախ քամամի (ամբողջովին) կառնըմ ձի մօտէն. ձի ջան կուզի արէք գեառնարած, ձի ջան չուզի մ'անէք:

Դաւիթ խըլուսուոն էլաւ, ուր փէտ բռնից ձեռ, էնու խրօղբէր ջուխտ մը էրկէթ սօլ առաւ, Դաւիթ խագեաւ. գեառնիր թողից, տարաւ չօլ:

Դաւիթ ինչ էրաւ.—Լապըստրակներ կը ժողվը բիրի գեառներու մէջ. սար աղուիզ կը տըսնայ, ժողվը բիրի. էնու սարսափէն չըն իշխընը փախըն:

Խըլուսուոն խրօղբէրն էլաւ, էնու կէս առուր խաց տարաւ, ասաց.—Դաւիթ, գեառնարածութեն անհշ ի:

Ասաց.—Թա՛, վալլա (Աստուած վկայ) անուշ ի. ամա սիւ ուլիւր միամիտ ին, բեօզ (մոխրագոյն) ուլիւր չըն կանգնի, բեօզ ուլիւր ձի շատ չը չարչըրին:

Ասաց.—Ո՛ր մէկ ուլիւր:

Ասաց.—Էսա քեարի տակի յանկանջները խլուզ (ականջները տնկած), բեաւ ուլիւր չըն կանգնը:

Խրօղբէր թողից իկաւ տուն, ասաց:

—Դաւիթ ինչ արիւր ի. էնկանսաւ լապատրակ, աղուիդ ժող-
վիր ի, լցիր ի գեառնեղու մէջ. կեասի՝ յիրկուն որ Դաւիթ կիւզեայ
գեղի քով, կեասի՝ «յէլէք ձի գեառներ տարէք, տեղաւորէք». վիր
մէկն տաս խատ էր, քսան խատ բիրիր ի, վիր մէկն քսան խատ էր,
եռսուն խատ բիրիր ի:

Գեղական յէլան դռնիր փակին. չգեացըն գեառներու առէջ.
Դաւիթ յըռըգեաւ էնտեղ, ասաց.

—Ջահնամին էղնը. իս չօլբուց աղատիր իմ, բիրիր իմ տուն,
մալ չըք էղնը, յիւր կէրթան, թող էրթան:

Մնաց խրլուսուն, Դաւիթ փէտն առաւ ձեռ, յէլաւ կանգնաւ
գեղին մէջ, ասաց.—Գեառնիր թողէք:

Գեղական ասըն.—Դաւիթ, մինք գեառնիր չընք թողը, քեզի
գեառնարած չընք էնը:

Ասաց.—Ընչի՞ խամար:

Ասըն.—Դիւ գեառնիր, ջանալաւ մէկմէկից չըս ճանչնար. ջա-
նալարնիր գեառնիրու խիտ կը բիրիս, կը լցիս մեր ճփիրու մէջ,
մեր ճփիր կը վախենան. գնա քիւ տուն:

Ասաց.—Որ էնեց ի, իս առաջի օր կրաւ (սլայման) իմ էրիր,
բերէք, իմ հախ տուէք:

Բռնից յիւր հախն առաւ:

Գեղական ասըն.—Ապա ինչ էնինք Դաւթի խիտ:

Բիրինք նախորդ էնինք:

Դաւիթ ասաց.—Ձի բիրեք, էրեք գեառնարած, խանրք դիւս,
մկայ նախորդ կէնիք. ձի որ խանրք դիւս, էլմ իմ հախ կառնըմ:
Գեղական կեալիւ էրին (ընդունեցին):

Դաւիթ խրլուսուն էղաւ, տաւար քչից, տարաւ սար:

Մնաց կէս առուր, խրողբէր Դաւթի խամար խաց տարաւ:

Գնաց, խրողբէր ինչ տեսաւ:

Ըրըչկից նախիր տիսաւ, գատու (հեռու):

Ի՞նչ տիսի որ, նախիր չուրս խարիր ի՝ էլեր ի ութ խարիր.
էնկանդաւ արջ, խոզ, գէլ, ինչ ջանալաւ կէր, ժողվիր ի, բիրուն
բիրիր լցիր ի նախիրի մէջ. էդու զարպէն (սարսափ) մէկ կարող չէ
յիրար դըպնը, որ յիրար դըպնը, էնեց կը զանի գիտին, գիտին
կը մտնը:

Խրողբէր էկաւ տուն, կանչից գեղացիք, իշխաններ, ասաց.

—Գինաք, Դաւիթ ինչ ի արիր:

Գեղական ասըն.—Ի՞նչ ի արիր:

Ասաց.—Դաւիթ արջն, խուզն, գէլն սարըր չթողիր ի, ինչ կան-
դաւ կայ, բիրիր, լցիր ի նախիրի մէջ. ասաց, յիրկուն որ կիւզեայ,
նախիր կը բիրի, քեաղքի դարկեալնիր զարկէք, փակէք, որ էդ ջա-

նալարքիր չլցուըն քեաղքը մէջ. Դաւիթ կը կանչը, չկանչը, — մտիկ միք անի. ընըքի, ինչ կանի. ջանալարքիր թող էրթան, յէլէք մալ ձի բիրէք, տեղաւորէք:

Դաւիթ նախիր բիրից գեղի քով, կանչից, ասաց.

— Ելէք, ձեր մալ տարէք, տեղաւորէք, ասաց. վիր կով չուներ, կով իմ բիրբիր, վիր իզ չուներ, իզ իմ բիրբիր:

Գեղական մարդ գիւս չէլան:

Ջանալարքիր գեացին, տաւար, մալ մնացին դաւեկեալսի առէջ. հաւրեաւ յիւր մալն դնաց բիրից:

Դաւիթ ըռըգեաւ, գնաց.

Դաւիթ հալա խնդ տարեկան ի:

Մնաց խըլուսուն, գեղական նախիր չթողըն:

Ասաց. — Յընչի նախիր չըք թողի:

Գեղացիք ասըն. — Ջանըմ, նախիր ինչպէս թողընք. արջիր, գէ-

լիր, խուզիր կը ժողվըրտիս, բիրբիս, կը լցիս քեաղքին մէջ, մեր ճօրի մէկ օր բիրբուն կը կուտուրին:

Ասաց. — Որ էնեց ի, բիրէք, իմ հալա տուէք.

Բռնից յիւր հալա առաւ:

Ասըն. — Էսա չէլաւ, Դաւիթ չկանգըն. բիրինք ինչ անընք. բի-

րինք մէկ նիտ-անեղ չընք, տանք Դաւթին, որ էրթայ յիւր խա-

մար ցեչիր (որս) անի, գայ յիւր տուն, դիցն (հանդարտ) նստը:

Խըլուսուն չըն, տուըն յիւր ձեռ. առից յիւր նիտ-անեղ Դա-

ւիթ, գնաց յիւր խամար քեաւեանը (սահման) մէջ ցեչիր:

Մէկ Ֆուկարա պառաւ մը յիւր խամար կուրիկ էր ցանը. ճըն-
ճըղկիր էն կուրիկ մէջ շատ կէրթէն, կը մանէն. Դաւիթ էլ կէրթէր
էն ճնճղկիր կը զանէր:

Կուրիկ բիրբուն ոտով ջարդից Դաւիթ:

Պառաւ խըլուսուն գնաց յիւր արտի քասալըն. բըրչից տըսաւ,
որ Դաւիթ նետուանեղ ձեռ, կուրկու մէջ կը պոտտի, ճնճուղ կը
զանի, ասաց.

— Դրող քի տանը, Թլոլ Դաւիթ, քեօ ցեչիր էկիր, մտիր ի իմ

կուրկու մէջ, իմ կուրիկ բիրբուն ջարդիր քեօ օտաց առէջ. ասաց.

որ ցեչիր կանիս, քեօ խօր ցեչիրատեղ Ծովասարն ի, գնա էնտեղ
Ծովասար:

— Ծովասարն սրտեղն ի, պառաւ, իս չըմ գինայ:

— Դաւիթ, գնա, քեօ խրօղըօր եալսէն բունը. քիզի կը տանը
քեօ խօր ցեչիրատեղ շանց կտայ:

Դաւիթն էկաւ տուն, ասաց. — Խրօղքէր:

— Էն ինչ ի, ասաց:

—Մովսսար սրտեղն ի, քարթիպ էրա (պատրաստութիւն տես), խրլուսուն էրթանք Մովսսար ցեչիւր:

Խրոյրէր ասաց.—Որդի, հեռու ի, չընք կանայ էրթայ:

Ասաց.—Մեռիս կէրթամ, քիզի էլ իմ խիտ կը տանըմ. հալա տաս մարդ էլ կը տանըմ. իմ խօր սեյրանատեղ (գրօսավայր) կէրթամ, ցեչիւր կանիմ:

Պատրաստութիւն տիսան, խրլուսուն յէլան, գեացըն, գեացըն, խասան Մովսսար:

Դաւթի խէր՝ Մհեր, սարիւրու չուրս բիւլիւր բաղան էր քեաշիր. էնքան ժամանակ որ Մհեր մեռնելուց խիտ ինչ կանդար ջեյրան, թէ ֆիւլի օխչար (այծեամ), մնացիր ի մէջ Մովսսար:

Եղա մարդիր ինչ որ խիտ գնացիր ին, պոի զարկին սպանըն էն օխչարքերուն:

Դաւթ չթողըց, ասաց.—Էն իմ խօր բռնաւորներն ին. եալաւ իս էնոնք բրախ էնիմ, մեղք ին, էսա կանդար մնացած ին բռնատուն. դիւ սրն իք կտրիճ, գեացէք դիւս, զարկէք, սպանէք:

Դիւս բացից, էղա բռնաւորքիր բիրուն թողըց:

Ասաց.—Դեացէք, ձի աղատ էրի:

Ելան ուրինց խամար ցեչիւր էրին:

Օր մտաւ-դնաց. շուք տուըց, յիրկուն էլաւ. էլ չխասան տուն. նստան ճամբխու մէջ, կրակ էրին, ուրանց խամար փեպպալ (խորոված) էրին, խաց կերան, պարկան քնան:

Էնտեղ ինչ արաւ Ձէնով Յովան:

Բիրից Դաւթի արխալըխի փէշը թալըց-դրըց յիւր տակը, պարկաւ վերէն, որ չէղնը Դաւթի գիշիր էլնը, էրթայ:

Դիչերուայ ժամանակի մէկը Դաւթ զարթեցաւ քնուց. էլաւ նստաւ. բրըշկից, տըսաւ սարի գլխօխ ճրագ մը կը վառուը. ասաց.—

—Էսա մէկ ինչ ճրագ ի:

Էնտեղ կուզէր որ կանգնը՝ քասալին անը:

Արխալըխի փէշը խրոյրօր չղք տակն էր, դանակ թալըց, կրտորըց: Էն կտուր մնաց էնու տակ, էն եալաւ նիտուանեղ առըց, քաշուաւ գնաց, գնաց էլաւ սարի գլխօխ:

Դաւթի որ գնաց էլաւ սարի գլխօխ, տեսաւ մարմար քեարի վերէն լիւս ի կանգնիր, կը բոխայ, բանձրնայ, կիջնայ քեարի վրայ. նիտ-անեղ թալըց, բիւլիւր ջղիզ (գիծ) քալըց, նշանըց, դարձաւ էկաւ էնդիւց. էկաւ, կայնաւ խրոյրօր գլխու վերէն, երգից.—

Խերախիւս խրոյրէր, խերախիւս խրոյրէր,

Խեր չունիմ, բնծի արա խերուքին.

Վի՛ր ելի, վի՛ր ելի, խերախիւս խրոյրէր.

Վի՛ր ելի, լիս կամար ի կանգնի՝ մարմար փարին:
 Իս խե՛ր չունիմ, ձի՛ արա խեռութիմ:
 Խեռախիւս խօղբե՛ր, վի՛ր ելի:

Խօղբէր զարթնաւ, էնտեղ ասաց:

— Դաւիթ, էսա ի՛նչ ի, էլմ՛ չըս կանգնու:

Ասաց. — Տնաւե՛ր, ինչ կանգնում, էնկանդար կը քնիս, ընչի՛
 խամար ի, ասաց. «գեացի Մարութայ բանձը Աստուարածին, լոյս
 կամար ի կայնիր վրը մարմար քեարին»:

— Խօղբէր, ասաց Դաւիթ, խրլուսուն իս քիզնէ ուսա, սա-
 րակ կուզիմ, որ իս էն վանքը շինիմ:

Խօղբէրն ասաց. — Էն վանքն ի՛նչպէս տի չընրա:

Ասաց. — Ընչի՛ խամար:

Ասաց. — Էն վանքն ուրբաթ օր խիմն պտի թալլա, չարաթ օր
 լմացըցիս, կիրակի պատարագ մատըցիս, ժիսօ (արդէն) էն վանքը
 կը շընուր:

Ասաց. — Ինչ կուզիս էդա խօսքերուց, իս քիզնէ ուսա կու-
 զիմ, իս քիզնէ սարակ կուզիմ, որ իս էն վանքը շընում:

Խըլուսուն խրօղբէրն էլաւ, գնաց էնու խամար սարակ, ուսա
 ժողվըրդից, իբի, առաւ գնաց սարի գլխօխ:

Դաւիթ ասաց. — Ուսա, քեար բիրին իմ վրէն, շինին քիւ-
 վրէն, սարակնին էլ ջիւր բիրին, կաւ էնին, կաւ տան. յէսօր ուր-
 բաթ ի, խիմը դնիս, չարաթ օր էն վանքը լմացըցիս:

Դաւիթ գնաց քեար բիրիլիս:

Քեար կը բիրի, կը դնի. մէկ քեար մէկ բաժ կը կանգնու:

Շարաթ օր ժամ լմնցաւ. հրողկից տէրտէր, վարդապետ, սար-
 կաւազնիր բիրից: Կիրակի պատարագ մատուցից յիւր խամար:

Դաւիթ էնտեղ օրէնքն (հաղորդութիւն) առաւ:

Դրից ժամուն մէջ քեառսուն վարդապետ, քեառսուն տէրտէր,
 քեառսուն աւագ սարկաւագ, քեառսուն մէկ պակաս սարկաւագ:

Դրից վանքի առէջ Բաթմանայ բիւղէն, Չարախիսայ քեամին
 պախացող, զինք թողից, էկաւ տուն:

Ճուղապ տարըն, գեացին Մարը, ասըն.

— Մարայ Մեկիք, ինչ կէնիս, Դաւիթ գեացիր ի յիւր էրկիր,
 վանք ի շընըր իրան խամար, էսենց-էսենց բանիր ի շինիր: Դիւ-
 ուխտը տարի կայ Աստուայ էրկրէն խաւն չըս աւըր, ճամբխի ուխտը
 տարուայ խաւնը Դաւթի մօտէն ուզի. տանանք կուտայ, չտայ:

Էլաւ Մարայ Մեկիք ուխտը մարդ ճամբխից:

Իրան մարդիր ասըն.

— Մեկիք, քեօ խաւն ինչ ի, մինք ժողվինք, բիրինք:

Ասաց.—Իմ խաբն ուխտը տարի կայ չտուրք. ուխտը դավու բեռ փառայի, ուխտը ազատ աղջիկ էլ արմաղանի (պարզե). ուխտը կարճ կնիկ էրկանք աղան, ուխտը էրկէն կնիկ ուղտ բառնան, ուխտը անծին էրինջ մատաղ, ուխտը բիւղա-աչառ լծկան:

Ելան էդ ուխտ մարդ տուին ճամբար, էկան Սասուն:

Դաւիթն ինչ արիւր ի էն օր.—նիտուանեղ առիւր ի, գեացիւր ի էն պառուռ կուրկու մէջ, կեցն ճնճուղ կապանը: Եդ մարդիւր որ էկած ի Սասուն, էկած խաբն կուղին, էրածի գօռ էնիւնց վրէն, Դաւիթ խապար չի:

Սասունայ ժողովրդեցին ուխտ աղջիկ արմաղան, ուխտ կարճ կնիկ էրկանք աղան, ուխտ էրկէն կնիկ ուղտ բառնան, ուխտ աչառ, ուխտ էլ խամ էրինջ:

Ինչ արբն, բիրին մէկ խազինա, որ էնոց խօր խազինէն էլ, որ ժամանակով պախիւր էր. խրօղքէր բացից դուռ, որ ուխտ դավու բեռ փառա բռնի:

Պառաւ դնաց յիւր կուրկու մէջ, արսաւ Դաւիթ գեցն յիւր կուրկու մէջ ճնճուղ կապանի, ասաց.—Գրող քի տանը, Թրլ Դաւիթ, Մարայ Մեղիք յորոկիւր ի, քիւ խօր խազինէն կը չափը, տանը, ուխտը աղջիկ կուղի արմաղան, ուխտը կարճ կնիկ կուղի էրկանք աղան, ուխտը էրկէն կնիկ կուղի ուղտ բառնան, ուխտը անծին էրինջ կուղի մատաղ, ուխտը իդ կուղի լծկան:

Դաւիթ ասաց.—Պառաւ, էդոնք որտեղն ին:

Ասաց.—Գրող քի տանը, բիրուն ժողովրդած՝ լցած ին տնիւրու մէջ. խազինէն էլ կը չափըն, կը տանըն:

Դաւիթ ասաց.—Պառաւ, էլի ըզի նշանք տու:

Պառաւ տարաւ դնաց նշանք տուրց:

Դաւիթ արսաւ Ձէնով Յովան փառէք կը չափը, կոտով կը լըցի թեռան մէջ:

Դաւիթ կայնաւ խորու բերան վրէն, կանչից խրօղբօր.—Ընչի էդա փառէն կը խանըս:

Ասաց.—Ձէ, Մարայ Մեղիք յորոկիւր ի, խաբն կուղի, էնու խաբն պտի տանը:

Դաւիթ խրօղբօր ասաց.—Դիւս իլի:

Ձեռ թալըց, ճըւէն բռնըց, թալըց դիւս:

Եդա Մարայ Մեղիքի մարդիւր ասըն:

—Շնուտ արա, մեր խաբն տո՛ւ, մենք էլթանք:

Դաւիթ էդտեղ ինչ արաւ.—

Կոտը ձիւնէն արաւ, զարկից վից մարդու սպանից. մնաց մէկ մարդ. էնի բռնից, էդա մէկի ատմնիւր քեաչից բիրուն, զարկից յիւր ճակատ, ասաց:

—Տար, գնահ, քեօ Մեկիքի խամար, ինչ կարող ի, բախսիր չանը
Էդա մարդն գնաց Մարր, Մեկիքի մօտ:

Մեկիք ասաց.— Խաբն բիրբր:

Ասաց.— Խաբն չտուրց:

Ասաց.— Յընչի՞ չտուրց:

Ասաց.— Զարկից, վից մարդ սղանից. իմ տտամբիր էլ ճակատս
զարկից, ասաց՝ «գնահ քեօ Մեկիքին ասա»:

Մեկիք դալալ (մունեթիկ) կանչիլ տուրց քեադքին մէջ, ասաց.

—Ո՛ր կիւզեայ, կէրթայ Սասունայ խաբն կը բիրբր:

Կուզ Բատին էկաւ, դիւան օրբալախ կայնաւ, ասաց.

Մեկիք, տուր ընծի քեառսուն ձիաւոր, իս կէրթամ Սասունայ
խաբն կը բիրբր:

Քեառսուն ձիաւոր վիր կալից, գնաց դըրս Սասուն:

Գնաց Սասնայ մօտ խասաւ, ասաց.

—Միք կարող չընք մօնինք Սասուն, Սասուն քեար ու կա-
պան ի. էրթանք, բունինք վանքի վրէն, թաւնընք, առնընք էրթանք:

Ասըն.— Զէ, չըլնը, Բաթմանայ բիւղէն, Զարպախայ քեամին
սղահացող ին, չըն թողնը:

Ասաց.— Բիրբինք ինչ անինք, էստեղ մէկ խեքի զարկինք, մէկ
արջ սղանինք, անկանջնիր կտրինք:

Զարկին, մէկ արջ մը սղանըն, անկանջնիր կտրըն, առըն գեացըն:

Առըն գեացըն, որ վանքին մօտխաս էլան՝ Բաթմանայ բիւղէն,
Զարպախայ քեամին ձեռ տուրն կիւրգեր, էկան յառէջ:

Որ էկան յառէջ, էնոնք ինչ էրին.— բունին արջու ականջքիր
նչանք տուրն էնոնց, ասըն.

—Էդ կռիւ կանէք վիր խամար. քիւ աղէն սղանիր ինք, ան-
կանջքիր կտրիր ինք, միգի ճամբախ տուէք:

Դէվիր քաշուան, մէկ եանի վրէն գեացըն. էդոնք դեացըն վանքի
դիւռ կտորին, մօտն նիրս:

Որ մօտն նիրս, սղանըն քեառսուն վարդապիտ, սղանըն
քեառսուն տէրտէր, սղանըն քեառսուն աւազ սարկաւադ, սղանըն
մէկ սղակաս քեառսուն տիրացու (մէկ խսիր փաթուրթաւ, պախկաւ).
վանքը լողպտին, բիթուն ինչ կէր, առըն գեացըն:

Որ էնոնք գեացըն, տիրացուն ինչ արաց.— մէկ ժամու շապիկ
էր մնացիր, թաթիւց յէրիւնի մէջ, որ տանը Դաւթին նչանք տայ:

Դաւթին ինչ էրիր ի էդ օր.

Էնկանդաւ գինի խմիր ի, քեօ Եարխօ (գինու) յիւր օղի մէջ
ընկեր ի, խապար չունի աստնուորիս:

Տիրացուն գնաց օղի դուան վերէն կանգնաւ:

Դաւթ ըրըչիկց տիրացուն.— Խեք ըղնը, յընչի՞ էկար, ասաց.

չընր՞ վանքին պակտութիւն ընր. խոնկ կողզիս, մո՛հմ կողզիս, ձէթ կողզիս, շուտ առ զնա՛, քիւ ժամուն խասիս։

— Դաւիթ, ասաց տիրացուն. սպանըն քեառսուն վարդապիտ, սպանըն քեառսուն տէրտէր, սպանըն քեառսուն աւազ սարկաւազ, սպանըն քեառսուն մէկ պակաս սարկաւազ. վանքը լոպկին, քալըն, առըն գեացըն։

— Է՛, ասաց Դաւիթ, յընչի՛ դեօխ կը ցաւցըցիս. խոնկ, մո՛հմ, ինչ պակաս է, առ, զնա՛։

Դաւիթ որ էդենց ասաց, չխասկըցաւ. տիրացուն ժամու շապիկ տփից յառէջ։

— Տղա՛, էդա ի՛նչ ի, ասաց։

— Դաւիթ, քի մեռնիմ, ասաց. սպանին քեառսուն վարդապիտ, սպանին քեառսուն տէրտէր, սպանին քեառսուն աւազ սարկաւազ, սպանին քեառսուն մէկ պակաս սարկաւազ. վանքը լոպկին, քալըն, առըն գեացըն։

Դաւիթ որ տեսաւ յէրնիւտ շապիկ, գլինին գլխուց թափաւ. դժարցաւ, լացից, ասաց. —

Խզա՛ր ափսուս, խզա՛ր ափսուս իմ վարդապիտնիր,
Որ վեղար կը դնեն, քառոզ կտեն իմ ժողովրդին.
Խզա՛ր ափսուս, խզա՛ր ափսուս իմ տէրտէրնիր,
Որ պատարագ կանեն, օրենք կտեն իմ ժողովրդին.
Խզա՛ր ափսուս, խզա՛ր ափսուս իմ սարկաւազնիր,
Որ փուռվար կառնեն, խուցկ կը ծխեն իմ ժողովրդին։

— Տիրացու, ասաց Դաւիթ, էնոնք չիւտ ի գնացած՝ չէ յանագեան։ Ասաց. — Էնոնք էնտեղ ի գացած՝ կեօ իս էստեղ էկայ։

Դաւիթ էլաւ կանգնաւ, իսկի ո՛չ բան խաղաւ, ոչ շոր. վաղից գնաց, մեծայի (անտառ) մէջ ձեռ թալըց մէկ ծառ, քեօքեօ քաշըց. դրըց փիճին (ուսին), գնաց խասաւ Բաթմանայ գիտու վերէն. էդա փէտն որ ձեռաց մէջն էր, զարկից էստեղ, զարկից էնտեղ, էստեղ, էնտեղ անթէօկից։

Չարկելուն բիթուն ջարդից, Կուզ Բատին մնակ պրծաւ, փախաւ. ինչ կէր չկէր վանքին, Դաւիթ առըց, բերըց։

Կուզ Բատին փախաւ գնաց Մսրը։

Որ գնաց Մսրը, տեսաւ կընկտիք էկիր յաղըրի վրէն ջուր կը տանէն, ասըն. —

Կիւզ Բատին քեօքեօ քաշըց, քեօքեօ քաշըց.

Յի՞ւս կիւզես լեռան-լեռան.

Դիւ գնացիր բիւր քալաւն. —

Ուխտը ազապ աղջիկ արմատան,
 Ուխտը կարն կնիկ երկամբ աղան,
 Ուխտը երկեն կնիկ դէվա բառնան,
 Մկայ դիւ եկար, միւր մարդիր յի՛ւր ին:

Կուզ Բառին ասաց.—

Հիւզիր-բիւզիր,
 Իս գնացիմ Սասուն.

Իս գիտիմ, դառն եր միջան,
 Իս գիտի՛մ քէ քեար եր կապան.

Մարդ կար ինի գեազանական,
 Նիտիր կը զարկին

Յիս կը բանեն քեան պատուխան:

Ձի մարդիկ ընկեա՛ծ ին քեաքախորիկ կը քեան.

Դարնան գիտիր որ կելնան,

Էնոց ճիւղն ու պլուր

Բիրին ձի խամար եղն ու չորքան:

Մեղք բերեց թուղթ գրեց, յորողկից յարեկք, յարեմուտք, հա-
 րաւ, հուսիս, թէ՛ Դաւիթ անուոր Սասունցի՝ ընծի էսկանդար մարդ ի
 կուտուրիր, ընծի իմաստ տուէք, իս էրթամ կուիւ անիմ էնու խիտ:

Ժողովից բոլորով, կուտուն (բանակ) առաւ էկաւ Լորուայ դաշտ—
 Բաթմանայ ջրու վերէն:

Էնու կուտուն էնքան էր, որ գիտու վրէն առաջ էկողը ջուր
 խմաւ, խմելով գիտ կտրաւ, ցածը մարդիկ առանց ջուր մնացըն:

Մեղք էնգուց ճուղապ տուեց Դաւթին թէ՛ քիւ հոգն էրա՛, իս
 էկամ, քիւ խող, քեար վերուցիմ կէրթամ, իսկի չարա չկայ:

Դաւթ ինչ իրիր ի էն օր.—

Դաւթ կենն գեացիր ի պառու կուրկու մէջ ճնճուղ կը զանի:

Պառաւ գնաց տըսաւ Դաւթ արտին մէջ ի, ասաց.

—Դրող քի տանը, Դաւթ, աղէկ արիւր, Մարայ Մեղքի մար-
 դիր սպանիր, մկայ կուտուն արիր ի, Սասունայ մարդիր բիթուն պտի
 կտուրի:

—Է՛, պառաւ, Մարայ Մեղք էկիւր ի, իս կէրթամ կուիւ, կը
 զարկիմ, կը զարկուիմ, քան Աստուած՝ կուտայ էնու, քան ընծի:

Ասաց.—Դրող քի տանը, Դաւթ, գիւ փէտով յիմալ կէրթաս
 Մեղքի խիտ կուիւ կիւնիս:

Ասաց.—Պառաւ, իս ինչ ունիմ, փէտով տէրթամ կուիւ:

Ասաց.—Յընչի՛ չունիս, քիւ խօր յըմէն քախում կայ.—Բիւռկիկ
 Ջալալին ունի, Թուր-կէծակին ունի, կիւտիկնի-գլխուն ունի, կապէն
 աթմանին ունի, քեամարնի-մէջքին ունի:

Ասաց.—Պառւած, էդա դ'ուրնը:

Ասաց.—Կէրթաս քիւ խրօղբօր եպիսէն կը բռնիս, էն գինայ դ'ուրնը:

Դաւիթ էկաւ, ասաց.

—Խրօղբէր, Մարայ Մելիք իկիր ի, կուլ կուզի, իմ խօր սիլաննիր (գէնքեր) տուր, իս էրթամ կուլ:

Ասաց.—Ո՛րդի, սիլան չունինք:

Ասաց.—Ի՛մօղ չունինք, իմ խօր սիլաննիր պախիր իս, տ'տաս, իմ խօր սիլաննիր քիզնէ կուզիմ. քիզնէ կուզիմ Քիւռկիկ-Ջալալին, քիզնէ կուզիմ Թուրնի-Կէծակին, քիզնէ կուզիմ կապէն-աթմանին, քիզնէ կուզիմ կիւտիկնի-գլխին, քիզնէ կուզիմ Բեամարնի-մէջքին:

Ասաց.—Քի սառղի բերան կուտրը. էդա վո՛վ ի սալըցուցիր ի (տեղեկացրին) քիզի էդոնք:

Դաւիթ ասաց.—Ել զրուցք չուզեր, չարնաչար պտի առնիմ քիզնէ էդոնք:

Գնաց, պախարան կէր, պախարանայ դիւռ բացից, ճշտնք տուրց:

Դաւիթ մտաւ նիրս, տիսաւ քեառստուն խառն ձի, չգիտը ո՛ր մէկն էր, ասաց.

—Խրօղբէր, տըսնամ Քիւռկիկ-Ջալալին ո՛ր մէկն ի:

Ասաց.—Վուրը քեամկին վերէն ձեռ տուրր, չուծքին (ագացի) զարկից, պատէն կրակ տուրց, էն ի:

Դաւիթ ջեհկով (կարգաւ) ձեռ զարկից քեամկընիրու վերէն, չուր գնաց խասաւ ջեհկի գլխօխ:

Որ խասաւ Քիւռկիկ-Ջալալուն, ձեռ տուրց քեամկին, չուծքին զարկից պատին, պատէն կրակ թռաւ:

Դաւիթ քեաշից խանըց դիւս, քիմար խտուր:

Ձէնով Յովան ասաց.

—Դաւիթ, ձիւռ օտաց տակ քեար կայ, գնա քեար խան:

Դաւիթ գնաց, քեար բացից, խանըց, առըց իբի խօր սիլաննիր:

Խօր սիլաննիր ծանտը էր, չէր կանայ ման տայ:

Կապէն-աթմանին խագեաւ, ուխտը դիր փաթըթից, յիւր բիւլիտ-չափուստս աննախ ընկեաւ, էնու բիւլուր կայնաւ:

Քեամպար կապից, ուխտը փաթ փաթից, աննախ էկաւ վեր ուր:

Կիւտիկնի-գլխօխ՝ էրկու-իրեք լիտը բամբակ ցից մէջ կիւտիկ, աննախ կայնաւ:

Թուր-Կէծակին կապից, էլաւ գնաց տէրտէրոջ մօտ. խոստովանաւ, օրէնք առաւ, ուր խամար էրկու խատ նղչարք առաւ, էկաւ խէծաւ ձին:

Խրոզէր էնտեղ լացից, ասաց.—

Խզար ափսո՛ւս, գնաց Քիւռկիկ-Ջալալին,
 Խզար ափսո՛ւս, գնաց քուրնի-կէծակին,
 Խզար ափսո՛ւս, գնաց կապէնի-աքմանին,
 Խզար ափսո՛ւս, գնաց քեմալարնի-մեջքին,
 Խզար ափսո՛ւս, գնաց կիւսիկնի-գլխին,
 Խզար ափսո՛ւս, գնաց մեր Թառլան Դաւիթ:

Որ ասաց «գնաց մեր Թառլան Դաւիթ»,

Դաւիթ ասաց.— Խրոզէր, դիւ յուռպան էղիւ էդ մէկ խօսաց. էդա մէկ խօսք որ չասիր, քիւ վիզ պտի զարկի. տուը՝ էդա մէկ խօսքի խաբր. յընչի՛ յառէջ դիւ յըմէն բան ափսոսիր, յիտիւ ընծի, յառէջ թըղ ընծի ափսոսիր, յիտիւ էնոնք, ի՛ս իմ ափսոս թէ թուր-կէծակին, իս իմ ափսոս թէ քեմալարնի-մեջքին, իս իմ ափսոս թէ Քիւռկիկ-Ջալալին:

Ասաց ու խէծաւ Քիւռկիկ-Ջալալին, քչից:

Ձէնով Յոլան կանչից.— Քեօ ձին որ մէկ տեղ կայնը, էնտեղ զանկու (ասպանդակ) մի թալիր, էնտեղ իջի:

Դաւիթն ու Քիւռկիկ-Ջալալին գեացըն, խասան Կաթնաղըուր, էնտեղ ձին կանգնաւ:

Դաւիթ ձիուն զանկու թալըց:

Ձին ասաց.— Դաւիթ, յընչի՛ ձի զանկու կը թալըս. չէ՛ քի խա-նիմ էրկնուց դէմ, վառիմ էրեգական յառէջ:

Ասաց.— Խաղամ, ձի կը թալըմ քիւ փոբու տակ, կը կայնիմ:

Ասաց.— Քի կը զարկիմ գետին, կը տանըմ յանդիւնդ:

Ասաց.— Կըլիմ քիւ քեամակ:

— Որ էնենց ի, ասաց ձին, ի՛նչ չուտ քեօ միտ կապուաւ, ըղի զանկու կը թալիս. Դաւիթ, իջիր ցած, քեօ մըւրազատեղ էսա տեղն ի: Դաւիթ էնտեղ իջաւ ձիուց, նստաւ յաղըրի վերէն, վրացուաւ, մէկ նղալք կէրաւ, պարկաւ, քնաւ:

Որ պարկաւ, քնաւ, չըմ գիտի ի՛նչ կանգար:

Ջարթաւ, նստաւ:

Աստուծոյ շնորհքով՝ շնորհքն առաւ էնտեղ:

Ելաւ բամբակ բիթուն թափից, կիւտիկ ճիւտից գլեօխ, չմտաւ դեօխ. քեմալար ուխտը փաթ քեակից, մէկն անճախ խասաւ յի-րար. կապէն-աթմանին ուխտը փաթ քեակից, չափրաս անճախ խասաւ յիրար:

Խէծաւ ձին, քըչից, գնաց պողվըտէ սուն ըռաս էկաւ, թուր-կէծակին քեաչից, ասաց.— «Խաւատամ, խոստովանիմ», թուր թալըց

ստան թուր-կէծակին էնենց կտրից, մէկ մէկից ընցաւ, սուն կալամբ
վերէն կանգնաւ. Դաւիթ չիմցաւ թէ կտրել է:

Դաւիթ էնտեղ ասաց.

— Զեռնիկ, դիւ կուտուր էլնէր, որ դիւ էդ սուն չկրցար կտրէր:

Դաւիթ յիւր ձեռ անիծըց, ձեռ թուլցաւ:

Աստըծու խրամանքեօվ քեամին զարկից, սուն չըջից. չըջիւ
բացեան՝ Դաւիթ դարձաւ յիւր թիւ օրշնից:

Թիւ սաղցաւ, Դաւիթ Քիւռկիկ-Չալալին քշից, գնաց ընկեաւ
Լորուայ դաշտ, կուտունի դիմաց:

Դաւիթ որ ըրելից, կուտուն տըսաւ, զարգանդ առըց էնտեղ,
ասաց.

— Ո՛վ Տէր Աստուած, էսոնք ըլլն դեառ, իս ըլլմ գէլ, չըմ կա-
նայ էսոնց յաղթը. էսոնք ըլլն բամբակ, իս ըլլմ կրակ, էսոնք չըմ
կեառնայ վառը:

Էնտեղ Քիւռկիկ-Չալալին ասաց.

— Ի՛նչ կտրիր իս ախու, քղի կանչի Աստուած, քշի կուտունի
մէջ, մի վախենայ:

Որ էրկու գլեօխ կուտունի մէջ գնաց-էկաւ, յարնէ գետ կայ-
նաւ, բիթուն ջանդակ քշից տարաւ:

Մարդ մը էնտեղէն էկաւ, կանչից.

— Փօ՛ւս, փօ՛ւս:

Դաւիթն ասաց.

— Կօռումսախ, իս հալա ուխտը տարեկան իմ, իս ճրտեղ
փօսութին իմ արիր, դիւ ըղի «փուս» կասիս:

Ասաց.— Դաւիթ, քի մեռնիմ, իս քի «փուս» չըմ ասը, «փօս-
փօս» կասըմ, որ ընծի ճամբախ տան, որ դամ քիղի տըսնամ:

Ասաց.— Արը՛, տըսնինք ի՛նչ կասըս:

Ասաց.— Դաւիթ, քի մեռնիմ, դիւ յընչի՛ էսա զօրք բիթուն
կը ջարդիս, էսոնք բիթուն զիւռով է բերիր. էսոնց որ մօրէն մէկ է,
որ խեղճ մարդ է. յընչի՛ էսոնց մեղք ու յէրիւն կը մտիս, ասաց.
Կեօ գնա՛, Մեղքը էնա չաղբրի (վրանի) տակ քնիր է, ուխտը դա-
ռալաօ (աղախին) գէնու ոտքիր կը մածին, էնի պառկիր քնիր է.
գնա՛, դիւ, էն կուռեցէք, զարկէք յերար. որ մէկդ թագեաւուրու-
թին առաւ, մենք էնու ըռայեաթն ինք (հպատակ):

Դաւիթ քշից, գնաց, Մեղքի գլխու վերէն կանգնաւ, ասաց.

— Խանէք վի՛:

Դառալաւենիր ասըն.— Էնի չառ կը քնի, չէլնը վի՛:

Ասաց.—Քեաշուեցէք, ձրդի տուէք մէկ եան, իս կարող իմ խանիւմ վի:

Աղջիկներ քեաշուան. Դաւիթ կանչից.

—Մեղիք, յրնչի պառկիր իս, իլի վի, կուիւ իմն ու քումն ի. եան Աստուած ձի կուտայ, եան քի կուտայ:

Դաւիթ որ կանչից վերէն, էնի քնու մէջ վի թուաւ, նստաւ, ասաց.—Է՛ն վու ի ձի կանչից, չթողից իս քնիւմ:

Դաւիթ ասաց.—Ի՛ս իմ, Մեղիք:

Ասաց.—Ի՛նչ անիւմ, ըլիմ քիզի աղբաստ (նախաճաշ) ուտիւմ կէսօրն չմնար, կէս յօրն ուտիւմ յերկուն չմնար, դիւ ի՛նչ իս:

—Վի՛ր իլի, ասաց. աղբաստ էլ ուտիս կը կշտանաս, կէսօր էլ ուտիս կը կշտանաս, յերկուն էլ ուտիս կը կշտանաս, քիզի պիւլ ի. կի, սօրա գոհացիր:

Ասաց.—Ի՛նչ կասըս մկայ:

Ասաց.—Կուիւ կուզիւմ:

Ասաց.—Ի՛մալ կուուինք իս ու դիւ:

Ասաց.—Քիւ քեան ի. ցօպարու կուիւ էնինք, չէ զիւռով էնինք:

Ասաց.—Ձէ, ցօպարու կուիւ էնինք:

Դաւիթ ասաց.—Իս պզտիկ իմ, իս կը կանգնիւմ, դիւ իրեք դիր կը զանիս. իրեք դիր դիւ կը կանգնիս, իս կը զանիւմ:

Մեղիքն ասաց.—Առէջ դիւ ընծի զար:

—Ձէ, ասաց. իս յեթիւմ իմ, ոչ խէր ունըմ, ոչ մէր, մարդ չու-
նըմ իմ վերէն լայ. քիւ մէր, քիւ քիւր, քիւ խէրն ի. կընը քի կըս-
պանըմ, էնոնք կուլան:

Դաւիթ թուաւ, կանգնաւ:

Մեղիք յէլաւ, յիւր ձին խէծաւ, գնաց մէյցնի գլխօլս, էկաւ, մէկ կիւրզ զանից Դաւթին:

Դաւիթ յիշաց «զՄարութայ բանձր. Աստուարածին, խաչ պատ-
րաստին յիւր աջ թեկին, օգնական էղիս իմ թեկին» *): Որ կիւրզ զար-
կից, խաչ բռնըց առէջ, կիւրզ գնաց դպաւ գետին, քանդից, բօզ,
դուման էղաւ, կայնաւ վերէն:

Մեղիքն ի՛նչ ասաց էնտեղ:

—Ափսճա, խզար ափսճա, Դաւիթ չախինք, պախինք, զար-
կինք կուրուսցուցինք:

Թօզ որ վիրցաւ, Դաւիթ կանգնաւ յառէջ, ասաց.

—Ձի կուրիսիր ի, էսա տեղն ի, հազր ի:

* Մօռնք որ կեղմը մտէ խաչ կեր էնու աջ քեի վերէն. մէկ էլ խաչ պա-
րաստին, որ յիւր վանքի խաչը կապուկ եր քեիմ:

Ասաց.—Ի՞նչպէս էղաւ, կընը իմ ձեռաց մօնզիլ կարճ էղաւ, մօտխաս շուտ դարձայ, իմ կիւրզ չաղթից էնու:

Էրկու հեղ էլ գնաց էկաւ Մեղիք, զարկից:

Էնի իրեք կիւրզ Դաւթին զարկից, խաչի զօրութին չթողից Դաւթին բան էղնէր:

Իրեք դրապ որ քմրմաւ, Մեղիք ասաց.

—Աղբէր, դորիսի նօպաք քուսն ի:

Ասաց.—Դորիսի նօպաք իմուն ի, իս պտի զարկիմ:

—Աղբէր, ասաց Մեղիք, կը խնդրիմ, ուխտը սահաք ընծի մօնիլաք (միջոց) տաս:

—Գնա, ասաց, քեզի ուխտը սահաք ժամանակ տուը, գնա, քեօ քեօպիւր աքա:

Մեղիքն ինչ արաւ էնտեղ.

Գնաց լալմչին բիրից, ուխտը կեազ գետին փուրից, զինք մտաւ էն խորու մէջ, ուխտը ջաղչի քեար կուրծին էնու գլխու վերէն, ուխտն էլ չոր գմշու կաչի կուրծին էն քեարերու վերէն:

Մեղիք ասաց.—Նօպաք Դաւթին ի, թըղ գայ յիւր դրապ զանի Դաւթին էկաւ, էն խորու վերէն կանգնաւ. Մեղիքի մէրն էկաւ, ասաց.

—Դաւթի, քեօ աղբէրն ի, իս քի ծիծ իմ տուը, պէտք ի ընծի խաք տաս մէկ դրապ:

Ասաց.—Մէկ դրապ տըւըմ քեզի խաք, մէկ էլ տուըմ Աստըծուն խաք, իս մնացի՝ մէկ. Աստուած ընծի իտու, իտու. չիտու, չիտու:

Դաւթի «անուն խօր» էրաց, թուր-կէծակին թալըց, զարկից խորու բերնի վերէն:

Կտրից ուխտը կաչին, ուխտը ջաղչի քեար, առըց էնու գլխուց, էնը էրկուտակից, դիւս իլաւ:

Ասաց.—Դաւթի, յընչ չըս զարկի քեօ դրապ:

Ասաց.—Ջարկիմ, իմը էն մէկն էր. Մեղիք, ասաց, դիւս իլի:

Մեղիք խապար չէր՝ թուր կտրիւր իր, էրիւր իր էրկու կուտուր: Էրաւ որ դիւս պտի էլըր, մէկ կտուր ընկեաւ մէկ եան, մէկ կտուր ընկեաւ մէկ եան:

Դաւթի որ էղիկ սպանըց, էնդիւց յիտ դարձաւ, իկաւ որ գայ յիւր տուն:

Դաւթի որ յիւր տուն գալու էղնը, ճամբախ ըռաստ իկաւ մարդու. էսա մարդ բարիւ էտուր Դաւթին.

—Բարիւ քի, ասաց:

- Աստու բարին քի, ասաց Դաւիթ. էն ինչ իս կախիր քիւ թիւէն.
 Ասաց.—Էնի դամբիւր ի
 Ասաց.—Դամբիւր ինչ ի
 Ասաց.—Դամբիւր ի, ձէն կէշնը մօտէն, անուշ-անուշ:
 Ասաց.—Մէկ խան տանանք, էնու ձէն ինչպէս ի
 Այլդ դամբիւր թիւէն վար առ-ըց, բռնըց ձեռ, քաղանէն զար-
 կից, շատ անուշ ձէն խանից. Դաւթին շատ դուր էկաւ, ասաց.
 —Քի կը տանիմ իմ կօնախ (հիւր):
 Ասաց.—Դիւ հրն իս, իս իկիր իմ, կէրթամ Դաւթին կօնախ:
 Ասաց.—Դիւ յընչի կէրթաս Դաւթին կօնախ:
 Ասաց.—Կէրթամ Դաւթին կօնախ, Խանդիւթ խաթուն Թաւրի-
 զից ընծի հորեղիւր ի Դաւթի խամար, կէրթամ էնու կօնախ:
 Խատրաց (միասին) գեացըն տուն:
 Ասաց.—Վարպիտ, սագ էրա, տանանք քիւ սագ ինչ կեասի:
 Այլդ սագ առ-ըց ձեռ, էնու խամար Խանդիւթ գովաց. էսենց
 խօրոտ ի, էսենց խօրոտ ի, ասաց:
 —Վարպիտ, ասաց Դաւիթ. հալա իս ուխտը տարեկան իմ,
 Խանդիւթի խաթրի խամար կէրթամ էնու տիսութին:
 Դաւիթ խըլուսուն էլաւ, խէծաւ յիւր ձին, ակրաստին էկաւ.
 Պէնտիմահու կարմունջ. տըսաւ գիւթնճիք էնտի գիւթան կանին. ասաց.
 —Բար յաջողում, գիւթնճի:
 —Ասու բարին, ասաց, բարով էկար:
 Ասաց.—Ակրաստ կան, ըզի տուէք, իս ուտիմ. կէրթամ,
 ճամբխորդ իմ:
 Դիւթնճին ասաց.—Տղան, տղան, տար խաց շանք տու, թըղ
 ուտի, էրթայ:
 Տղէն խաց շանք խուռ.—Խաց կի, ասաց, զինք դարձաւ-զնաց
 գիւթնի յառէջ:
 Դաւիթ խաց կէրաւ, էլաւ վի:
 —Խաց կէրամ, իս կէրթամ դօրիսի, ասաց:
 Խօտաղ գնաց, տըսաւ խաց չկէր, բիթուն կերիր ի. էկաւ գիւ-
 թընճուն ասաց. գիւթնճին իկաւ իրըշկից, խաց չկէր, ասաց.
 —Տնակէր, մի քի առք՝ գնա խանց կի, ակրաստ, մի քի շասընք
 գնա, ուխտը գիւթնի խաց բիթուն կի:
 Դիւթնճին դարձաւ Դաւթին, ասաց.
 —Դիւ յուստ իս:
 Ասաց.—Իս Սասընայ իմ:
 Ասաց.—Փեօ տուն աւիրի, շողգըմակեր, գիւ ուխտը գիւթնի
 խաց կերար, մենք ինչիս անինք:
 Ասաց.—Դիւ քեանի՞ օր գիւթան կանիք:

Ասաց.—Էրկու, իրեք օր գիւթան կանինք, էլ վով կէրթայ մի խամար խաց կը բերի:

Ասաց.—Որ էնենց ի, էն մեղք ընկեալ իմ վիզ. ձի գիւթիւնքիր թողէք:

Դաւիթ էլաւ ձին խէծաւ, գիւթան կապից ձիու կողիր, ձիով գիւթան արաւ, ասաց.

—Ձի արտ պրծընիմ, թողէք, գեացէք:

Չուր կէսօրին արտ գիւթան արաւ, մէ քիչ տեղ մնաց. գիւթընճին ասաց.

—Էդ մարիֆաթ քումուն չի, էդ ձիուն ի:

Ձիուց իջաւ. գիւթնի խարազնաղալուչ (կղան) թալըց ուր թիւ, էն մնացածը զինք գիւթան արաւ ինացու, արտը պրծաւ:

Ասաց.—Մնացի բարի, կեօ իս գեացի:

Չուր կէսօրին գիւթան արաւ, ձին խէծաւ, իրիկուան ժամուն գնաց Թաւրիզ:

Գնաց Թաւրիզ, յիրիկուան ժամուն խասաւ դռան վերէն. որ էնի խասաւ դռան վերէն, դարկիվան գիւռ զարկից (գոցեց):

Դաւիթն ասաց.—Դիւռ բաց:

Էնի ասաց.—Ձրմ բանայ:

Ասաց.—Դիւռ բաց, քեօ մաաֆրոն իմ (հիւր) էսօր:

Ասաց.—Էսօր վաղք գեացիր ի, գնա գեղի մէջ:

Ասաց.—Իմ կօնալապտեղ էստեղնը, գիւռ բաց, գամ նիրս:

Ասաց.—Ձէ, գիւռ չբանամ:

Ասաց.—Որ չբանաս, քիւ մէկ մատ պարզի, իս տըսնամ. իս փափաքով իմ, տըսնամ, էրթամ:

Դարկիվան որ մատ պարզից, էնու մատ բռնից. որ բռնից, քեաչից, ասաց.—Դիւռ բաց:

—Աման իմ մատ կտրաւ, իմ մատ թոդ, գիւռ բանամ:

Մատ թողից. էնի գիւռ բացից, մտաւ նիրս, ասաց.

—Իմ ձին քեաչի:

Ասաց.—Տեղ չունիմ:

Ասաց.—Յընչի տեղ չունիս:

Ասաց.—Քեառսուն ձի ախսախանէն (ձիանոց) կապուկ ին, տեղ չկայ կապիմ:

Ասաց.—Քեառսուն ձի յընչի կապուկ ի:

Ասաց.—Քեառսուն խատ ուզնկան ի իկած Խանդիւթ խաթունի խամար, էնոնց ձիանքն ի բիթուն կապած:

Ասաց.—Որ էնենց ի, գիւ իմ ձիու կեամ (սանձ) բերնէն խան, մըլի նիրս. կարցաւ, թըղ յիւր տեղ կանգնի, չկարցաւ, թըղ մնայ գիւռ:

Դաւթի ձին որ մտաւ նիրս, չուճքա զարկելով բիրուն
դիւս խանրց:

Դաւիթ էլաւ վի, գնաց օդէք:

Ճուղապ տուրն Խանդիւթ խաթունին՝ «Դաւիթ էկաւ»:

Ասաց.—Որ էկաւ, գեացէք, մէկ օղա պատրաստ տեսէք, թըղ
գայ, նստի չուրի լուսուն:

Դաւիթ գնաց յիւր օդէն:

Էդա ուղեկաննիր—քեառսուն մարդ Դաւթին կանչին, տարան
պատիւ. խացն ու գինի, կիրակուկ կիրան, ուրանց խամար մօնպար
(սէր, ուրախութիւն) արին:

Ինչ կանգաւ էդա գինին կը խմէն, էդա մարդիրուն քաս կի-
տէն, մարդիր ուրանց քաս Դաւթին իքամ կանին. կուզին շար-
խօցնայ, որ զարկըն, սպանըն:

Գինին խման, պրծան. Դաւիթն ասաց.

—Մէկ եմիօ (սեխ) մը բիրէք, ուտինք:

Գեացին ձմբուկ բիրին:

Դաւիթն ասաց.—Մէկ չախու տուէք, էսա կիսինք:

Բիրուն ինքեար արըն (ուրացան), ասըն.—Չախու-դանակ
չունինք:

Դիւ մի ասի, էնոնց քեառսուն թուր չըտած (մերկացրած)՝
մինցրի տակ դրած ի, որ Դաւիթ ընկնը, զարկըն սպանըն:

Դաւիթ մինցար վիրցուց, էդա թրիւր բիրուն տէն խանրց.
էդա քեառսուն թուրն էլ կամփայ պէս օլըրից, տուից դարկիւս-
նին, ասաց.

—Տմր, թալէ իմ ձիու հայպէն, տանըմ ձիու խամար սօլ
(պայտ), բիպիւ (բահու) չինըմ:

Դաւիթ էնտուց էլաւ, քեաշուաւ, գնաց Խանդիւթ խաթունի
օղի դիւռ բացից, մտաւ նիրս, նստաւ:

Դաւիթ ու Խանդիւթ խաթուն նստան, կիրան, խման, ճիւմ-
բիւ արին:

Դաւիթ ասաց.—Խանդիւթ, դիւ, իս յիք իրար տըսնինք, մէկ
մէկու խիտ զրուցք էնինք. դիւ իմ յիտիւ ճամբիւր իր, իս էլ իկիր իմ
քի խամար:

Ասաց.—Մկայ յիրկուն ի, գնա, քնի, խըլուսուն գնա յիգին
հալուզի վերէն. իս կիւգեամ, մէկ մէկու խիտ զրուցք կէնինք:

Խըլուսուն Դաւիթ գնաց հալուզի վերէն:

Խանդիւթ խաթուն էլ էկաւ հալուզի վերէն:

Էնտեղ, յաղբիւր վերէն, ձեռ թալին մէկ մէկի վզով, նստան:

Դաւիթն էսու ճակատ պագնից, էրիսն էլ պագնից. դարձաւ
էրկու ծծի օրքալախը պագնից:

Որ էրկու ծծի օրթալախ պագնից՝ Դաւթին էդտեղ մէկ սիւա (սալտակ) զարկից Խանդիւթ:

Ասաց.— Խանդիւթ, դիւ յընչի՞ զարկիր:

Ասաց.— Իրիս, ճակատ խրաման կէր, ամա էնտուց ցած խրաման չկէր դիւ պագնէր. ինչ ժամանակ իս դիւ պսակուանք, իս քիւկն իմ, դիւ իմն իս. որ տիղ կը պագնիս, դիւ գիտիս:

Դաւիթ էդտեղ խնդիրք մը արաւ, ասաց.

— Խնդրիմ Աստըծուց, գիշիրս էս քեաղքի բիւլիւր էնկանդար ասկեաւ լըցուը, էնկանդար կուտուն դնի, տըսնանք քեօ խէր որ կը պըծուցի:

Խըլուտուն էլան վի. տըսան, որ էնկանդար ասկեաւ քեաղքի բիւլիւր բռնիր ի, անհրսապ, անքրքապ (անհաշիւ, անթիւ):

Դալալ էցգին քեաղքի մէջ, կանչիլ տուըն.

— Կտրիճ մարդ, որ մէկն ի, թըղ գեայ, էրթայ կուիւ:

Էդա քեառուտուն մարդիւրուց կուիւ էրթցող չէղաւ, ասին.

— Ո՛ր գեացիր ի, Խանդիւթի ծիւց քնիր ի, էնը թըղ էրթայ կուիւ, միք կուիւ գեացող չինք:

Դաւիթն էլաւ յիւր ձին քեաշից դիւս. խէծաւ Քիւռլիկ-Ջալալին, Խանդիւթի մէնէ խաքր ուզից.

— Իս շնացիմ կուիւ, իրեք օր օ լմացաւ, էկամ էկամ, որ չէկամ, իս սպանուայ. գաս ջանդակներու միջէն իմ ջանդակ վիրիցիս, տաս թաղը: Իմ նշան էլ ինչ ի, իմ աջ թիւի վերէն մսէ խաշ կայ, խաշ պատրաստին էլ կապուկ ի իմ թիւի վերէն:

Դաւիթն ի, գնաց բռնուաւ կուտու, ընկեաւ մէջ կուտուն:

Չէնով Յովան գիշերուայ ժամանակ դիւս էլաւ. ըրչկից Դաւթի աստղը մօղաւիր իր. էկաւ տուն, ասաց.

— Կնիկ, ճրագ էրա՞, Դաւիթ նեղ տեղն ի:

Ասաց.— Խա՛, Դաւիթ մկայ Խանդիւթ խաթունի ծիւց քեօ կանը, դիւ էսա տիղ էրագ կը տըսնաս:

Դիր մէլ էլաւ դիւս Չէնով Յովան. էլաւ ինչ տըսաւ.— տըսաւ որ Դաւթի աստղը շատ էր մօղաւիր իր. բան չէր մնացիր: Ձիւքը ճրագ էրաւ. դնաց ախտախանէն մէկ ձիու ձեռ զարկից, ասաց.

— Իմ ձի, իս յիւր կը տանըս Դաւթի մօտ:

Ասաց.— Չդուր կանուիս.

Ասաց.— Չէղաւ:

Փոխուաւ մէկեւ ձիուն, ասաց.

— Իմ ձի, իս յի՛ր կը տանիս Դաւթի մօտ:

Ասաց.— Էրկու սահաքէն:

Ասաց.— Չէղաւ:

Փոխուաւ մէկել ձիուն, ասաց.

— Իմ ձի, ըզի յի՛ր կը տանիս Դաւթի մօտ:

Ասաց.— Դիւ որ իմ քամակ բունիս, աչք խոլիս բանաս, քի կը տանիմ խասուցիմ Դաւթին:

Քեաշից ձին խծաւ, խասաւ Թաւրիզու խողի մէջ. էնտի կանչից, ասաց.

— Դաւիթ, բիրանդի կուտրի, յիշա՛ Մարութայ բանձը Աստուարածին, խաչ պատրաստին վեր քեօ աջ թիւին:

Ընտէ որ կանչից, էնի լսից, ասաց.

— Ձէն էկաւ, չըմ գիտիր, յընծի իմեա՛ս (օգնութիւն) էկաւ թէ՛ դիւօման էկաւ:

Որ խրօղբօր ձէն ճանչըցաւ, միտը ընկեաւ, յիշաց Մարութայ բանձը Աստուարածին, խաչ պատրաստին վեր աջ թիւին: Որ յիշաց՝ զըննիւիւր (չղթաներ) կտրաւ. կէնա յիւր կռիւ արաւ:

Ձէնով Յովանը խասաւ. խտրացով կռիւ արին. էդ ասկեաւ բիրուն զարկին, ջարդիցին, կուրիսցուցին, բիթուն սպանըն:

Դաւիթ ընկեաւ յիտիւ, դնաց Օղան-Տօղանայ Թագեաւուր բըռնից, կապից, բիրից խրօղբօր քաւիւմ արաց, ասաց.

— Էսա պախի, որ Խանդիւթ խաթունին հասիյի (ընծայ) տանըմ: Թես արաւ զինք, ընկեաւ յիտիւ կուռունի:

Չուր Դաւիթն էկաւ, Ձէնով Յովան վախեցաւ, քեար մը առից, զարկից Օղան-Տօղանայ Թագեաւուրի գլխու մէջ, սպանըց:

Դաւիթ էկաւ, տըսաւ, ասաց.

— Խրօղբէր, յընչի՞ սպանըր, չէ՛ քի ասի հասիյի պտի տանըմ: Ասաց.— Դաւիթ, չապալամիտ էղաւ, իս վախեցայ, ասի ձեռքիւ արձըկուը զիս սպանի՛ իս զարկի, սպանը:

Ասաց.— Քիւ տո՛ւն աւըրը, մեռել սպանող. էնու ձիոքիւր կապուկ իր, կապուկ մարդ սպանուկ ի գաթի:

Ասկեաւ կրումիտ (կոտորել) արին, յիտ դարձան:

Որ յիտ դարձան, տըսան մէկ ձիաւոր մը, մգրախ ձեռն, էդա ջանդակներու մէջ կը պտըտի. մգրախ կը զարկի ջանդակ, կը վերելցու կըրըչկայ, էն կը թալը, մէկ էլ էնենց կը զարկի, կըրըչկայ:

Դաւիթն ասաց Ձէնով Յովանին.— Դիւ գիտի՛ս, էսա վո՛ւ ի:

Ասաց.— Չէ:

Ասաց.— Էդա Խանդիւթն ի. էկեր ի իմ ջանդիկի յիտիւ կը պըտըտի. դիւ ձէն մի խանը, ընծի մէ հայիճ (վրէժ) կայ էնու վերէն, իս իմ հայիճ մէ առնըմ էնու մօտէն:

Դաւիթ քչից, գնաց կանգնաւ էն ձիաւորի վերէն, ասաց.

— Յընչի՞ կը պտըտիս:

Ասաց. — Ըսկի:

Ասաց. — Հալպար՝ մէկ մարդիւ կը պտըտիս, էսա ջանդակներ կըրըշկաս:

Ասաց. — Խն, մէկ մարդու կը պտըտիմ:

Ասաց. — Էն մարդ իս գարկըմ, սպանըմ, վնւ գիտի, էնու ջան-
տակ ո՞րտիղն ի:

Ասաց. — Բիրանդի շատ մի ցըուր. քղնէ յաւիլ ի դիւ էն մարդ սպանըս. քսան քի պէս, տասն էլ իմ պէս ղուրպան կէնիմ էն մարդիւ եղընգին:

Դաւիթ էկաւ, մօտացաւ, ձեռ թալըց, էդու ծիծն բռնից, քեա-
մից, ծծից էրին կաթաւ:

Խանդիւթ ճանչըցաւ, ասաց. — Դաւիթ, եամա՛ն, էդա դէւ իր.
դիւ քիւ հայիճն առըր:

Դաւիթ ինան Խանդիւթ ու Ձէնով Յովան խիտ յիրար էկան տուն:

Դաւիթ ասաց. — Խանդիւթ, էսա իմ խրեօղըէրն ի, խօրոտ փա-
տով նստի կանգնը (համեստօրէն վարուէ):

Խանդիւթ գնաց քամանցաւ էդաւ (բարեկեց) Ձէնով Յովանին:

Գեացին իսասան չուր տան մօտիսս. Խանդիւթ ասաց ուրին
ուրին. — Էս էրկու մարդ իմ մսաճըրն ին, տուն մարդ չկայ քավսիր
(պատրաստութիւն) անի, իս էրթամ, չուր էսոնք գան:

Խանդիւթ ձին քչից, գԴաւիթ ինան Ձէնով Յովան ընցաւ
գնաց տուն:

Դաւիթ էնտեղ ըռըգեաւ էնու մօտէն, տուն չգնաց:

— Դաւիթ, ասաց Ձէնով Յովան, էրթանք Խանդիւթ տըսնանք:

— Ձէ, ասաց. էն իմ խօսքին անկանջ չէրաց, իս չըմ էրթայ
էնու տուն:

Դարձան, ընցան որ էրթըն դըխ Սասուն:

Խանդիւթ էլաւ բրըշկաց, տըսաւ մարդ չկայ. տըսաւ հեռուն
Դաւիթն կէրթայ. բիւբիկ ոտներով ընկեաւ յիտիւ, կը կանչի. մկայ
Դաւիթ ինաց արիւր՝ չդառնար վեր ինուր. կանչից.

— Դաւիթ, Ասու սիրուն խաքրի խամար, դարձի մէկ յիտիւ
բրըշկա, կէրթաս՝ գնա, Աստուած քիւ բան յաջողի:

Դաւիթ բրըշկաց ինչ տըսնը՝ բիւբիկ ոտքեր էնքան տփի գետին,
էրուն ի լըցուր օտաց տեղ:

Դաւիթ որ տըսաւ Խանդիւթի օտքեր, վիրցուց, թալըց յիւր
քարի, առաւ, տարաւ. գնաց Սասուն, յիւր տուն:

Դաւիթ ու Խանդուլի կարգեալան. չորս-խինգ ամիս մնաց՝ Խանդուլի ոտք ծանտը մնաց (յղացաւ). Դաւիթ ասաց.

—Մէկ ժամանակ կէդի, ձի տղայ կէդի, մի տան դործ կատարող լճիլ ի. էրթամ մէկ էրկիր, մէկ խալալեղ բիրիմ, ետալապ ո՞ր էրկիր խօրոտ կայ:

Սալըղ տուին.—Կիւրնըսան խօրոտ խալալեղ կայ:

Դաւիթն ասաց.—Կնիկ, իս կէրթամ:

Բազպանդ արձըկից, տուից կնկեան ասաց.

—Որ իս գեացի, յիւշ էկայ, որ քզի աղջիկ էլաւ, բազպանդ կը ծախիք, չուր մեռնիլու էնու փարէն բօլ ի ձիդի. որ տղայ էլաւ՝ կարիս թիւի վերէն. իս շատ ուր յուշացամ յէնիկ ճամբախ թըղ գեայ, բազպանդ տխնիմ, կը ճանչնամ:

Դաւիթ տուից ճամբախ առէջ գնաց դըխ Կիւրնըսան:

Աստուած տուից էգու մէկ տղայ. էլան անուռ դրին Մհեր:

Խինգ տարին, վից տարին լմացաւ, խէր չէկաւ. մէկ օր Մհեր ասաց.

—Իմ մէր, իմ խէր յիւր ի. ճփըր ընծի կասին յեթիմ ի (որը). ընծի խէր չկան, կէրթամ իմ խօր յիտիւ. իմ խէր յիւր ի կանգնիր:

Մհեր էլաւ, ընկեաւ գնաց: Մէկ ժամանակ ճամբախ քէլից գնաց, ընկեաւ օտար էրկիր:

Որ կէրթար ճամբախ, տըսաւ մէկ մարդ էկաւ էնտեղէն:

Դաւիթն որ գնաց՝ տըսնանք ինչ արաւ.—

Կիւրնըսան թագեաւուրու աղջիկ Չընմաչնայ թագեաւուր ուզիր իր յիւր տղի խամար: Դաւիթ գնաց զօռով քեաչից, առըց իբի ճուղալ գնաց թագեաւուրին.

—Մէկ մարդ զօռով էկաւ քեօ խարս քեաչից տարաւ. կտրիճ իս, դնա՛, ձիունէն առ:

Չընմաչնայ թագեաւուր ընկեաւ յիտիւ, չխանաւ էգու:

Մինք դառնանք Մհերին:

Մհեր ըրըկաց մէկ ձիաւուր մը էկաւ, ասաց.

—Բարիւ քի, պապիկ:

Ասաց.—Ասու բարին:

Ասաց.—Էդ ի՞նչ աղջիկ ի, թալըր իս քեօ քարկ, էդ քեօ լալեղին (յարմար) չի:

Ասաց.—Յընչի:

Ասաց.—Դիւ ծիրունը մարդ, էն ազալ աղջիկ, էն ընծի լալիղ ի:

Ասաց.—Տղայ, դիւ կեացե մը (համբակ, սրեկայ), քի լալիղ ի, ըզի լալիղ չի:

Ասաց.—Էնդուց ըզի լայիղ ի, իս ազապ, էն ազապ, մկայ քի ինչ ջայիզ ի (յարմարութիւն ունի) էն աղջիկ:

Դաւիթ արաւ որ պտի ընցնէր, Մհեր ձեռ թալըց:

—Չըմ խապր, տ'առնիմ քեօ մօտէն, ասաց:

Դաւիթ ասաց.—Հայ-հօ, հայ-հօ, ըրըկացէք. ծովիւր ընցիւր իմ, իմ ձիու ոտքիւր չթացուրք. գիտիւր ընցիւր իմ, իմ ձիու նալիւր չթացուր, մէկ առուր մը րուստ էկեր իմ, էն առուր մէջ պտի խեղդիմ:

Մհերն ասաց.—Չըմ գիտի, չըմ. աղջիկ կը դնիս ցած, կէրթաս: Ձեռ թալըց, աղջիկ իրի տակ:

Աղջիկ որ քարկէն իրի, Մհեր ու Դաւիթ էնտեղ խառուան յիրար. որ խառուան՝ էդ էրկուս, շատ կռուան, շատ մէկ մէկու ինչ արին. Դաւիթ աննախ-աննախ Մհերին բռնից, դրից գետին: Որ Մհերին դրից գետին, Մհեր ասաց.

—Ո՛վ մարդ, դիւ կարո՞ղ իս, զիս սպանըս:

Ասաց.—Յընչի՞:

—Ի՛ւր որ ըզի սպանըս, իմ խօր ձիունէն դո՞ր կը պրծնըս:

Ասաց.—Քեօ խէր վո՞վ ի:

Ասաց.—Իմ խէր Դաւիթն ի:

Ասաց.—Անունդ ինչ ի:

—Իմ ա՛ւն Մհեր ի:

Էնտեղ Դաւիթ զՄհեր առըց յիւր գիրկ. իրեք օր ուրախութիւնէ անցուչ էղաւ. որ իրեք առուր յիտ զարթնաւ, նստաւ տըսաւ, որ Չընայ թագեաւոր յիւր կուռուցող էնու չիւրս բիւլիւր բռնիր, նստիր ի:

Չընայ թագեաւոր ասաց.—Ո՛վ մարդ, դիւ ինչ զօռպա (զօրեղ) մարդ իս, որ դիւ գաս իմ ուզած խարս առնըս, բիրբիս, ընծի իսկի սայմիւ չէնիս (կարեւորութիւն չտաս). մէկ մէկու կը զարկինք, եան Աստուած ընծի կուտայ, եան քղի:

Ասաց.—Կռիւ կուզիս:

Ասաց.—Խա՛:

Ասաց.—Իս փիւֆաթ (կին) ունիմ, փիւֆրթի մէջ կռիւ չէնի. ուխտ օր ընծի մօհլաթ տուր:

Ասաց.—Յէրդիւմ էրա՛:

Ասաց.—Վաղդա էզնը, փիւֆաթ տանըմ տուն, գեամ կռիւ:

Դաւիթ դնաց տուն. ուխտն օրը մոռցաւ, դնաց ուխտը տարի. ուխտը տարին որ լմացաւ, նիւր ընկեաւ միտքը:

Էնի թըղ մնայ էնտեղ:

Մհերին խինգ խառ քեռի ունէր, էկան Թաւրիզու, գեացին Խանդիւթին տըսութին:

Էնոնց սովորութիւն կէր, կէրթէն Գեշիւր կանէն, ամէն օր Մհեր խիտ ուրանց կը տանէն:

Մհեր շատ դօշախ, թեթե ու կտրիւն էր. կէրթէր վերի օխշըրներ կը բռնէր. քեռիքն կը մորթին, կը շկին բիրին տուն:

Մէկ օր Խանդիւթ ասաց.

—Մհեր:

Ասաց.—Էն ինչ ի, մարէ:

—Ի՞նչ կընը, կասըն դիւ կտրիւն լա, ամէն օր քիւ քեռիք Գեշիւր կէնին, կը բիրին, դիւ մէկն ընդի չըս բիրի:

Ասաց.—Ամէն օր իս կանիւմ Գեշիւր, մեկէ՛ր չըն բիրի իմ քեռիք մե խամար:

Ասաց.—Ձիւնքի Գեշիւր դիւ կանիս, դիւ բի մեր տուն. յընչի՛ քեօ քիռուն կուտաս բիրի:

Էլան խըլուսուն գեացըն Գեշիւր. որ գեացըն, Մհեր էն օր իսկի քեռեցներուն անկաջ չէրաւ. վերու օխշար մը բռնից, գիւօխ կըտրից, դրից թիւի վերէն, գնաց տուն: Էնկանդար քեռիք ասին.

—Մհեր, մէկ էլ բռնի, մէկ էլ բռնի. չըռնից:

Ասաց.—Էսկանդար ընծի բօլ ի, գեացէք, ձի խամար բռնեցէք:

Առից յիւր օխշար, էկաւ, քեռիք մնացին դարտակ. էկան խասան, ասին.

—Միք դարտակ էրթանք ամօթ ի, էրթանք ձիունէն սունինք, էնի էրթայ Գեշիւր անի յիւր խամար. միք մարդ իք, էնի տղայ:

Էկան ասին.—Մհեր, տո՛ւ միք շկինք, դիւ դարտակ գնա կեցեք խամար:

—Ձէ, իս կը շկիւմ, իմ մօր խամար կը տանիւմ, ասաց:

Խինգ քեռիք ձեռ բռնին, ասըն.—ձիունէն առնիք, թը լայ, էրթայ տուն, ինչ պաի էդի:

Որ արին Գեշիւր ձիունէն առնին.

Նեշիւր դրից գիտին, ասաց.

—Ձըմ իտամ իմ Գեշիւր:

Ձեռ թալին, Գեշիւր պաի վիրուցէն, էնի գինէն թէ պաի լայ ու էրթայ տուն. Դարձաւ քեռու վերէն, ձիւ թալից, մէջքէն բռնից, անթէօլկից, դարկից գիտին. որ զարկից գիտին՝ չուրի մէջք թաղուրց գիտին. խինգ քեռին էլ էնեց զարկից, խինգն էլ սպանից: Ձիւր Գեշիւրն առաւ, էկաւ տուն:

Մէրն ասաց.—Տղա, դիւ էկար, քեօ քեռիք յիւր ին:

—Ասաց.—Իմ քեռիք կանգնած ի ճամբխու մէջ, կը ծծողան,
չըն իղեայ:

Դաւիթ համա էնտեղ յիմացաւ, ասաց.

—Վայ, Աստուած քեօ տուն աւիրի, աղիկ շարիաք (դատաս-
տան) էրիր, Խանդիւթ զարկիր, քեօ աղբրդիք սպանիր ի:

Դաւիթ էլաւ զինքը գնաց.—տէսիմ, էսա ինչ բախս ի, ինչ
դաւի ի:

Գնաց տիսաւ ինչ ի.—տիսաւ խինդն էլ մեռած ի:

Դաւիթ դարձաւ էկաւ, էկաւ տուն. Մհեր թորուան կող նըս-
տիր, նստած տեղ մէկ սիլա (ապտակ) զարկից Մհերին, որ զարկից,
խակի տեղաց չգալաւ յիրար (անշարժ մնաց), ճֆ չէրաւ:

Մհեր ասաց.—Էն մէկն դիւ իմ խէրն էր, քի խաբր. մէկն էլ
Աստըծուն խաբր էլաւ, էս էրկուս. ասաց՝ էսա իրիքն դիւ յընչի
ըզի զարկիցիր, ինչ հախով:

Նստած տեղ ձեւ թալից Դաւթի մէջկապ, բռնից, վերիցուց,
ասաց.—Ինչպէս քեռիք տեղն ու տեղ չորցուցի, քիզի էլ կը վերի-
ցում, կը զարկիմ գիտին, որ չուրանաս:

Ձգարկից, գրից վար:

Դաւիթ էնտե գանդա (սարսափ) կապից, շատ վախեցաւ մօտէն:
Էնտե Դաւիթ բռնից Մհերին անիծից, ասաց.

—Անմախ ընըս, քիւ ժառանգն էլ դիւս չընկը, որ ընկնը՝ աշ-
խարք կաւիրի:

Միք դառնաճք Ձընայ թագեաւուրին, ուխտ տարի դահա
կուտուն էն տեղն ի:

Ձինայ թագեաւուրից թուղթ էկաւ Դաւթի խամար.—«Ուխտ օր
քիզի ժամանակ աուընք, էս էլաւ ուխտ տարի. յընչի քեօ խօսքին
տէր չըս ըլը»:

Դաւիթ ասաց.—Խանդիւթ, յէրդիւմ իմ արիր, պտի էրթամ
կուիւ. քիչ մը ջիւր տաքցուր, լողկնամ:

Ձուր տաքցուց, տարաւ գնաց զսլի վերէն, որ լողկընայ:

Դաւիթն ասաց.—Խանդիւթ, իս կը լողկնամ, ինչ էլիպ (թերու-
թիւն, ամօթի վերաբերեալ նշան) իմ ջանի վերէն կը տեսնիս, չասիս:

Տկլողցաւ, նստաւ:

Խանդիւթ ջուր ցից էնու քեամակ. տեսաւ մէկ էրակ վղից
կապուտացիւր ի, գեացիւր խասիր ի միջաց վերէն, ասաց.

—Դաւթ, էսա ինչ ի, քեօ քեամակ կապուտացիւր ի:

Ասաց.—Բերանդի կուտրի, չէ՞ քի ասի՝ մ'ասի:

Ասաց.—Իս կէրթամ կուիւ, ամա իս պտի մեռնըմ, չաւա չկայ:

Էլաւ գնաց կռիւ. որ գնաց կռիւ՝ չուր կէս օրին կռիւ կինէր, կէս օրին քեաշուէր կիւզէր կարմնջի տակ գեօլ կէր. էնտեղ կը լողկընէր, ետեւ կը սալնէր, կը դառնար կռիւ էլմ:

Մէկ պառաւ վարավուրդ արաւ (հետազոտեց), թէ էնի կէր-թայ կարմնջի տակ, գեօլ կը լողկընայ:

Պառաւ էնտեղ քնչ մահաճայ արաւ. գնաց էնտեղ շիւր լուսլիւ խամար կրակ արաւ. որ կրակ արաւ, գիւթնի խուփ միւց կրակի մէջ. էն ժամանակ որ Դաւիթ գնաց էն գեօլ որ լողկընէր, որ տկողցաւ, մոտաւ ջրու մէջ որ ընհաթի: Պառաւ քնչ արըց.— կէօ իմացաւ ջրու մէջ պարկած ի, դեօղտիկ էդա կրակած խուփը վիւցուց, նշան բռնից, զարկից Դաւիթին, զարկից էնու միջաց, սրտից տուրց գիւս խուփի Դաւիթ մեռաւ էնտեղ:

Դաւիթ որ մեռաւ, ճուղապ էկաւ՝ «Դաւիթ սպաննն»:

Դաւթի ջանդակ բերին թաղըն:

Մհեր մնաց եթիմ: Մէկ ժամանակ Ձէնով Յովանի տան մէջ ընցուց. կը շախէն, կը պախպանէն:

Մնաց ժամանակ մը. Ձէնով Յովանի կնիկ աչք թալից Մհերին. էնկանդաւ արաւ-չարաւ, չէղաւ. ասաց.

—Ձէղնը, իմ խրեօղբօր կնիկն իս, իմ մօր տեղն իս:

Էլաւ կնիկ ինչ արաւ.—տարաւ Մհեր որ ջուր ցի յիւր վերէն լողկնայ, որ բալի Մհեր տեսնի, բմաճ ընկի (ցանկանայ):

Գնաց Ձէնով Յովանի կնիկ, տկողցաւ.—Ջուր լից, ասաց:

Էնի աչքիւ բռնից, ջուր ցից վերէն:

—Իմն ու քում թը մնան, Մհեր, ասաց Ձէնով Յովանի կնիկ, Յիրկուն որ Ձէնով Յովան էկաւ, կնիկ ասաց.

—Յովան:

Ասաց.—Էն քնչ ի:

Ասաց.—Դիւ կասիր իմ աղբօր տղէն ի, խեղճ ի, եթիմ ի. քի կասեմ եթիմ որ եթիմ ի, զիւռովէն ընծի ձեռ կը թալի:

Ասաց.—Կնիկ, սուտ մ'ասի, դիւ չըս ուզի իմ աղբօր տղէն կտուր մը խաց ուտի:

Յըրկուն որ էլաւ, հալա Մհեր չըր իկէր, դիւռ շինին վերէն: Մհեր ձեռ իտու դիւռ, չինուկ էր:

Ասաց.—Դիւռ բացէք:

Ասաց.—Կուրիսի, շուն շանորդի. իս ասի եթիմ իս, խեղճ իս, գնան, քի տեղ չունիմ էդա տեղ:

Մհեր լացից, դարձաւ յետ, ասաց.

—Խրեօղբէր, դիւ բեօղիւ խաբած իս, էդա խօսք էնենց չի, դիւ գինաս:

Մհեր դնաց ինչ արաւ.—դնաց ընկեալ խօր գերեզմանի վերէն, էնտեղ շատ լացից, երգ ասաց.—

Հայր իմ, ընծի Սասնայ սնեկն դիւս ի արած.

Հայր իմ, ընծի Սասնայ սնեկն բեբարի արած.

Հայր իմ, ընծի Սասնայ սնեկն բեփայ ի արած:

Դաւթի գերեզմանէն ձէն կիւգեայ.

—Մհեր, քեօ ձին գետին չկանգնը. խեծիր քեօ ձին, դնա վանայ Աղբրփու քեար, քեօ տեղ էնտեղն ի, չուր «անծին ծնանի, անմախ մեռանի»:

Մհեր էլաւ, խէծաւ դնաց. քեար բացուաւ, զինք քեաշուաւ նիրս, քեար էկաւ յերար, զինք մնաց մէջ:

Տարին էրկու դէր դիւս կը բացուը, զինք աշխարհ քամաւս կանի: Մէկ դիր վարդեվարին կը բացուը:

Դաւթի ձին խրեշտակ նալըց. Դաւիթ ասաց.

—Խօրոտ նալը՝

Ասաց.—Ի՛նչ խօրոտ նալըմ. քեօ ձիուն, քեօ իւմ մէկ էղնը:

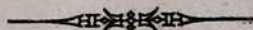
Դաւթը ազգ դեբատանիւրուց ի:

Դաւթի տղայ Մհեր Համբարձման գշեր դիւս կըլնը, քեառսուն յաւիւր ճամբախ՝ մէկ սահաքու կէրթայ, քեար օր բացուը, քեառսուն օր վեր քեարիւրու կէրթայ, ինչ խուղը վրէն ընկնը՝ ձին կը խընդկի, չկէրի քէլայ, յիտ կը դառնայ:

Համբարձման գշեր Մհեր էրկու սահաք ժամանակ ունը, մէկ սահաք դիւս կըլնը, մէկ յիտ կը դառնայ:

Զիւս սօլ (պայտ) մեծ սիմու (պղնձեայ սեղան) կանդաւ ի, վուր խուղ վի՛ բուը, աշխարք պտի աւիրայ:

Դաւթի տղայ Մհերին կասըն. — Դաւիթ-Մհեր (Դաւիթեան Մհեր):

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Սոյն Դաւիթ և Մհեր թէև համառօտ՝ սակայն կերևի այլևայլ ճիւղերու խառնուրդէ զերծ է, վասն զի պատմողը—Վարդան, զայն «Հայր մեր»-ի պէս սերտած էր, կասէր շատ վարժ:

Նա Մոկաց գաւառէն դուրս գալէն վերջը բնակած է այնպիսի կղզիացած-նահապետական գիւղեր, որ չէր կարող իւր գիտցածին վերայ մի նախադասութիւն անգամ աւելացնել կամ պակասացնել. նա իբրև Աստուծմէ շնորհեալ մի աւանդ կը պատմէր, շատ անգամ լրջաբար կը դայրանաց այն անձանց վերայ, որ իւր գիտցածէն աւելի կը պատմեն և այդ աւելին յերիւրուած, շինծու կը համարէր, հետևաբար ասելն ևս մեղք, քանի որ «ողորմիներ» կան, ինչ որ աւանդուած է, այնպէս ասելու է, կասէր նա:

Վարդան լուրջ կը հաւատար որպէս թէ Դաւիթի ցեղն հսկայ դեերէն յառաջ եկած է և այդ ցեղի մարդիկներ ևս հսկայ եղած են, այնպէս որ այժմու մարդիկ անոնց գրպանը կը հաւաքուէին. նաև թէ Դաւիթ ճանապարհին մի մարդ կը տեսնէ, կը դնէ գրպանը, կը բերէ հօր դիւանը, ցոյց կըտայ, կը հարցնէ թէ ինչ պիտի լինի այս կենդանին. հայրն ևս կասէ՝ թէ սոքա ևս իրենց պէս մարդիկ են, թէև փոքրիկներ են, սակայն խելքով են. աշխարհ ուժով պիտի չկառավարեն, այլ խելքով և հանճարով:

Վարդան՝ որպէս Սանասար և Բաղդասար պատմող Սախօն՝ Դաւիթի պորտերէն կը համարեն. 1. Սանասար և Բաղդասար, 2. Դաւիթ և Մելիք, 3. Մհեր, 4. Սաֆար փաշէն, 5. Սամ, 6. Բալաք աշու, 7. Շիրին շահ և Բարակ շահ: Վերոյիշեալներն բացի «Սամ»-էն ամբողջն ևս գլխի առած եմ:

